

Η Θεραπευτική ποιμαντική της Κλίμακα
του Αγ. Ιωάννου του Σιναΐτη
Δημήτρης Τσιολακίδης, Θεολόγος

Είναι βέβαιο ότι στην λειτουργική τάξη της Εκκλησίας τίποτε δεν γίνεται τυχαία. Το τυπικό μέρος της λατρείας είναι τόσο στενά συνδεδεμένο με την ουσία της πίστης και της ζωής, του δόγματος και του ήθους, που πολλές φορές τα όρια μεταξύ τύπου και ουσίας είναι δυσδιάκριτα. Κάτω από αυτήν την προοπτική δεν είναι καθόλου τυχαία η θέση την οποία επεφύλαξε η Εκκλησία στον Άγιο Ιωάννη επίσκοπο Σιναΐ, ή Ιωάννη Σιναΐτη ή, όπως τον ξέρουν οι περισσότεροι, Ιωάννη της Κλίμακος. Το όνομά του συνδέθηκε με την Δ' Κυριακή των Νηστειών της Μεγάλης Τεσσαρακοστής. Ο ασκητικός αγώνας, ο οποίος ξεκινά με το Τριώδιο, ήδη βρίσκεται σε ένα «ώριμο» θα μπορούσαμε να πούμε σημείο. Στο σημείο που ο συνειδητά ασκούμενος χριστιανός, έχει τα αισθητήρια του νοός, της καρδιάς και του σώματος ανοικτά στα δώρα του Αγίου Πνεύματος, τις αρετές.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης έζησε και ασκήτευσε σε μία εποχή την οποία θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως ώριμη για τον μοναχισμό και τον νηπτικό τρόπο ζωής. Ήδη έχουν προηγηθεί μεγάλοι καθηγητές

της ερήμου και κοινοβιάρχες όπως ο Μέγας Αντώνιος και ο Όσιος Παχώμιος. Ο Μέγας Βασίλειος έχει συμπεριλάβει στους κανόνες του την οργάνωση της μοναστικής πολιτείας αφήνοντας παρακαταθήκη πολύτιμη. Έτσι ο Ιωάννης δεν έχει ως βάση μόνο την πίστη και τον ενάρετο βίο, αλλά κινείται μέσα στον ρου μιας λαμπρής ασκητικής παραδόσεως, γραμματείας και μυστικής θεολογίας που κληροδότησαν οι προγενέστεροι πατέρες. Έτσι μας παρέδωσε ένα πολύτιμο έργο το οποίο εντάσσεται στο ευρύτερο σώμα της ασκητικής φιλοσοφίας και είναι ένας αξεπέραστος θησαυρός της Φιλοκαλίας των Ιερών Νηπτικών. Η Κλίμακα αποτελεί σημείο επαφής με την υψηλότερη βαθμίδα του πρακτικού ασκητισμού σε μια από τις πιο γόνιμες φάσεις και δημιουργικές του συγκυρίες. Αυτή η εμπειρία της ασκητικής πολιτείας αναμφίβολα και πρωταρχικά συνιστά μια αναχώρηση προς τα ένδον που αποβλέπει μέσα από την σε βάθος διερεύνηση της ουσίας της αμαρτίας στην ολική με τη βοήθεια της Χάριτος αναμόρφωση του πεπτωκότος ανθρώπου.

Η δε μελέτη των οντολογικών και υπαρξιακών φαινομένων καθιστά τον ασκητικό βίο επίσης και ως αυθεντική φιλοσοφική ενατένιση του υπάρχειν. Εγκράτεια, υπακοή, ταπείνωση, μεγαλείο ψυχής, υψηλό ορθόδοξο φρόνημα, αλλά και πάθη, πλάνες, εκτροπές, ψυχικές διαταραχές, φθορά και κακή αλλοίωση της ύπαρξης, φανερώνουν το μωσαϊκό της ανθρώπινης ψυχής, γίνονται αντικείμενο ενδελεχούς μελέτης και ανατέμνονται με οξεία και βαθειά ερμηνευτική ματιά προς ψυχωφέλεια αγνωστών, πασχόντων και πνευματικά αγωνιζομένων.

Η αλήθεια είναι ότι ο Άγιος Ιωάννης ο Σιναΐτης συντάσσοντας την Κλίμακα δεν είχε ως σκοπό να συγγράψει φιλοσοφικό, ψυχολογικό ή ακόμη και ηθικό εγχειρίδιο. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι ακολουθεί μία πορεία αντίστροφη, ίσως και αντι-νομική. Οι περιγραφές του είναι περιγραφές της ζωής του Πνεύματος μέσα από την ζωή αυτών που αναζήτησαν το νόημά της στην διά βίου μετάνοια. Μερικές φορές ο αναγνώστης έκπληκτος νομίζει ότι κρατά στα χέρια του ένα σύγγραμμα αντι-ηθικής. Έννοιες πρωτόγνωρες όπως «απροσπάθεια». Προσεγγίσεις ανατρεπτικές «...εθαύμασα και εμακάρισα αυτούς που έπεσαν και πενθούν, περισσότερο από εκείνους που δεν έπεσαν και δεν πενθούν για τον εαυτό τους...»^[1]. Προ πάντων ο στόχος του συγγραφέα της Κλίμακας είναι ποιμαντικός. Καταγράφει την εμπειρία της νηπτικής παραδόσεως όπως την συνάντησε και την αφομοίωσε ο ίδιος με σκοπό να ωφεληθούν οι μοναχοί, πρώτιστα της δικής του κοινότητας, αλλά και όσοι δυνατόν περισσότεροι.

Είναι κοινός τόπος βέβαια ότι η εν πνεύματι ζωή, αν και διαφέρει στις εξωτερικές της εκδηλώσεις και μορφές, στην ουσία της είναι ενιαία. Η τήρηση των εντολών του ευαγγελίου δεν αφορά μόνον τους μοναχούς, αλλά όλους του βαπτισμένους χριστιανούς και όλο το ανθρώπινο γένος. Τα πνευματικά φαινόμενα και οι ασκητικοί αγώνες που περιέχονται στην Κλίμακα είναι παρμένα από την μοναστική ζωή, αλλά στο μέτρο που αναλογεί στον καθένα αφορούν όλους τους χριστιανούς. Κάθε κίνηση και κάθε πράξη στην Εκκλησία έχει ως στόχο να φτάσει ο άνθρωπος στην χριστομίμητο ταπείνωση και την αγάπη του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος. Η άσκηση, όπως τονίζει και ο ίδιος ο συγγραφέας, είναι ο τρόπος με τον οποίον ο άνθρωπος δηλώνει την έφεσή του προς τον Θεό. Αυτό που τελικά τον σώζει είναι η χάρις του Παναγίου Πνεύματος, η οποία τον θεραπεύει και αίρει την διάσπαση της πτώσεως.

Από πολλούς η Κλίμακα έχει θεωρηθεί ως το πιο αγαπητό ίσως έργο της νηπτικής γραμματείας. Είνσι θαυμαστή η διείσδυση και η προσληψή της ακόμη και ανάμεσα και σε αυτούς που δεν είχαν καμία σχέση πιο πριν με την θρησκευτική ζωή. Υπάρχουν προφορικές μαρτυρίες ανθρώπων οι οποίοι μιλούν με δέος για την μεταστροφή τους μετά από την πρώτη τους επαφή με την Κλίμακα. Σκοπός αυτής της μικρής μελέτης, η οποία θα παρουσιαστεί από την Πεμπτουσία σε συνέχειες, είναι να αναδείξει τη διαχρονικά θεραπευτική και δημιουργική δύναμη της νηπτικής διδασκαλίας που η Κλίμακα εκπέμπει, σε όλες τις πτυχές της εσωτερικής ζωής όπως αυτές έχουν καταγραφεί στο υπαρξιακό της ημερολόγιο.

[1] Ιωάννου Σιναΐτου, Κλίμαξ, λόγος Ε', εκδ. Ι.Μ. Παρακλήτου, Ωρωπός Αττικής, 1992, σ. 127.

24 Απριλίου 2017

Δημοσίευση: <http://pemptousia.gr>